

zapisivali i životne navike stanovništva Srednje Europe. Zadnji dio članka posvećen je morskim putovanjima i popularizaciji Sredozemnog mora kao rute prema Svetoj Zemlji. Autorica zaključuje da za hodočasnike i križare putovanje nije samo kretanje u geografskom smislu, već i duhovni doživljaj svijeta oko sebe.

Treći članak, onaj autorice Olge I. Togoëve, *Travel as Mission in the Epic of Joan of Arc* (48-68), analizira dva zapisa o putovanjima Ivane Orleanske. Prvo putovanje, od Domremya do Vaucouleursa te do Chinona, i drugo, "imaginarno" putovanje na Istok. U prvom dijelu članka autorica prikazuje kako su se opisi prvog putovanja mijenjali tokom stoljeća. U prvim verzijama ne spominju se nikakvi čudotvorni momenti, tek naknadno, u procesu rehabilitacije Ivane Orleanske, dodaju se opisi, koji će posvjedočiti o njezinoj svetosti. U drugom dijelu članka autorica razlaže problem "imaginarnog" putovanja Ivane Orleanske. Prema pismu nepoznatog talijanskog humanista Ivana Orleanska je trebala oputovati na Istok te stvoriti jedno univerzalno carstvo kojim bi vladao kralj Karlo VII. Zapravo je taj imaginarni pothvat zamišljen kao svojevrsni križarski rat. Autorica ističe još primjera gdje se poziva na križarski rat te pretpostavlja da je nepoznati autor tu ideju preuzeo iz tadašnje francuske političke kulture. Tu tvrdnju potkrepljuje usporedbom nepoznatog pisca i djelima Christine de Pizan, između kojih postoji nevjerojatna sličnost. U zaključku ističe da obje priče o putovanju imaju istu funkciju, a to je naglašavanje važnog poziva, visokih moralnih načela, božanstvenosti misije i svetosti Ivane Orleanske.

Zbornik je izvrsno štivo za bilo kojeg medievista kojeg zanimaju putovanja u srednjem vijeku i primjer kako strana historiografija obrađuje tu problematiku. Posebna se pažnja može obratiti upotrebnoj metodologiji, a svaki od autora nam daje novi pogled na već poznate tekstove.

Anita Jambrek

Tajna diplomacija u Dubrovniku u XVI. stoljeću, ur. Mirjana Polić Bobić, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb 2011., 210 str.

U sklopu skupa posvećenog 500. obljetnici rođenja hrvatskog komediografa Marina Držića, održanog u Dubrovniku od 2. do 7. rujna 2008. godine, objavljen je i zbornik radova *Tajna diplomacija u Dubrovniku u XVI. stoljeću*. Ne baveći se direktno Držićevim životom i djelom, cilj ovih predavanja bio je osvijetliti važan segment života Dubrovačke Republike u kojem je, uz brojne ostale Dubrovčane, i sam književnik aktivno sudjelovao. Uz *Uvodnu riječ* (6-8) glavne urednice Mirjane Polić Bobić, zbornik sadrži osam članaka koje potpisuju hrvatski i strani autori iz Turske, Francuske, Italije i Španjolske. U prvom su dijelu zbornika (9-93) svi članci stranih autora prevedeni na hrvatski, dok se u drugom dijelu nalaze na jednom od svjetskih jezika – engleskom, francuskom, talijanskom ili španjolskom (95-190). Na samom kraju zbornika nalaze se *Dodaci* (191-210) koji se odnose na dva članka.

Članak kojim Zbornik počinje nosi naslov *David Passi – utjecajni Židov na osmanlijskom dvoru* (9-17) autora Bülent Arija. Rođen u Portugalu kao Marano (pokršten sefardski Židov), Passi je živio u Mlecima te je u Dubrovnik stigao kao jedan od uhoda Mletačke Republike neposredno pred Ciparski rat. Na temelju gradiva iz mletačkih i turskih arhiva, autor prati zanimljiv i intenzivan život ovog uhode koji je često, nudeći svoje usluge objema sukobljenim stranama, imao vrlo istaknutu ulogu u brojnim poslovima unutar složenih šesnaestostoljetnih diplomatskih odnosa između Osmanlijskog Carstva, Španjolske, Mletačke Republike, Engleske te Poljske. Iako autor na kraju ističe kako Passijev život zbog nedostatka izvora nije u potpunosti poznat, mogućnost daljnjeg istraživanja ipak vidi u nalaženju podataka u španjolskim arhivima.

Sljedeći je rad, pod naslovom *Pisma i poruke rektora Budve, Bara i Ulcinja kao izvor za proučavanje diplomatsko-političkih zbivanja u Mletačkoj Albaniji (XVI. stoljeće)* (18-28) napisala Lovorka Čoralić. Istražujući arhivsku građu Državnog arhiva u Veneciji, koja se odnosi na gradove Budvu, Bar i Ulcinj, autorica prikazuje život ta tri grada na granici i njihovo postupno propadanje uzrokovano stalnom ratnom opasnošću i blizinom granice s Osmanlijskim Carstvom. Kao sastavnom dijelu političkih i ratnih zbivanja, u radu je posebna pozornost posvećena dokumentima koji govore o organizaciji doušničke službe u zaleđu navedenih gradova te diplomatsko-političkim nastojanjima mletačkih dužnosnika da se na mletačku stranu pridobiju područja u neposrednom zaleđu. U zaključku autorica ističe kako su ovdje korišteni izvori izuzetno vrijedni za proučavanje ranonovovjekovne povijesti ne samo ovdje analizirana tri grada, već cijele Boke kotorske, Mletačke Albanije i unutrašnjosti Crne Gore.

Bernard Doumerc autor je članka *Georges d'Armagnac, francuski veleposlanik u Mlecima i njegovi špijuni u doba Marina Držića (1530.–1560.)* (29-37). Imajući u vidu predodžbu renesansnih crkvenih dostojanstvenika kao idealnih osoba za diplomatsku službu, autor u tom svjetlu ovim radom prikazuje francuskog kardinala Georgesa d'Armagnaca. Zaljubljenik u umjetnost, kolekcionar i mecena, d'Armagnac je dio svog života proveo i kao veleposlanik u Mlecima, a zatim i u Rimu te je, stvarajući svoju mrežu plaćenih doušnika, redovito obavještavao francuskog kralja o događajima na Jadranu i u dalmatinskom zaleđu. Kao razdoblje stalnih napetosti i ratova među zapadnim europskim silama i konstantne prijetnje Osmanlijskog Carstva, 16. stoljeće obilježilo je snažno diplomatsko djelovanje, a kardinal d'Armagnac dostojan je predstavnik državi odanih doušnika.

Sljedeća dva članka potpisuje Özlem Kumrular. Prvi rad, pod naslovom *Dubrovnik: izvor obavijesti između Istoka i Zapada* (38-48), analiza je dokumenata iz španjolskih i talijanskih arhiva, prvenstveno posvećena razdoblju kriza koje su izbile početkom tridesetih i sedamdesetih godina 16. stoljeća te uloji Dubrovnika u kolanju informacija. Autorica je posebnu pozornost posvetila dopisivanju između Juana de Pallása, Alonsa Sáncheza i Karla V. kako bi proučila taktike i izvore obavijesti Habsburgovaca i osmanlijskog dvora. Zaključujući, autorica ističe kako je Dubrovnik uspio okrenuti krizne situacije u svoju korist i učvrstiti svoj položaj na političkoj, trgovačkoj i obavještajnoj sceni. Sljedeći tekst iste autorice nosi naslov *Stvaranje slike o Turcima na Sredozemlju u XVI. stoljeću* (50-62). Autorica se u ovom radu, koristeći španjolske, katalonske, talijanske, grčke, turske i druge izvore, posvetila proučavanju načina na koji su Europljani stvarali negativnu i zastrašujuću sliku o Turcima. Analizirajući brojne zanimljive i neobične primjere, prikazuju se strane – kršćane koji su stvarali sliku o “zajedničkom neprijatelju”, ali i Osmanlije koji su taj svoj “image” često okretali sebi u korist upotrebljavajući ga za zastrašivanje neprijatelja.

Tajna diplomacija Mletaka i Dubrovnika (63-70) prerađeno je i dopunjeno izdanje poglavlja iz knjige *I servizi segreti di Venezia* Paola Preta. U središtu pažnje ovoga rada je “tajna diplomacija” koja je stajala u pozadini velikih političko-diplomatskih sukoba između kršćanske Europe i Osmanlijskog Carstva. Složena obavještajna mreža koju su Mleci i Dubrovnik izgradili još od razdoblja srednjeg vijeka opširno je dokumentirana u mletačkim i dubrovačkim arhivima te su ovdje analizirani brojni spisi kako bi se stvorila što potpunija slika špijunske djelatnosti na Jadranu. Uz opći tijek obavještajnih akcija, poseban je naglasak stavljen na svu okrutnost i atentate kojima su se agenti služili kako bi došli do svojih ciljeva, a Dubrovčani se u tome nisu nimalo razlikovali.

Emilio Sola Castaño napisao je članak pod naslovom *Dubrovnik i dojave* (71-84). Dok se u nekim tekstovima ovog zbornika Dubrovnik spominje više usputno, autor u ovom radu ističe važnost prvenstveno Dubrovačke Republike u bogatoj obavještajnoj djelatnosti na Sredozemlju 16. stoljeća. Usko povezujući Republiku sa stanjem na granici iz perspektive socio-kulturnoga, gospodarskoga i političkoga djelovanja, glavna tema ovog rada je uloga uhoda koje su španjolski Habsburgovci organizirali na Sredozemlju u doba njihovog najjačeg uspona.

Koristeći razne spise iz Archivo General de Simancas, autor prikazuje Dubrovnik u intenzivnoj obavještajnoj djelatnosti kao križište kolanja informacija sa svih strana te balansiranje Dubrovčana između Zapada i Carigrada koji su svojom opreznom politikom uspješno zadržali svoju Republiku izvan središta ratnih zbivanja 16. stoljeća.

Posljednji rad u zborniku napisala je Mirjana Polić Bobić, a nosi naslov *Španjolska tajna služba u Dubrovačkoj Republici u XVI. stoljeću i uloga španjolskog povjerenika Marina Zamanje u njoj* (86-93). Među brojnim pristalicama španjolske politike u Dubrovniku, tzv. "Španjolcima", dubrovački vlastelin Marin Zamanja svakako zauzima istaknuto mjesto, a njegova uloga u obavještajnim poslovima vidljiva je iz korespondencije sa španjolskim veleposlanikom u Mlecima, napuljskim potkraljem i carem Karlom V. U ovom se članku analizira posebnost njegova rada koji se razlikovao od "običnih" obavještajaca utoliko što je Zamanja, osim slanja, obavijesti i analizirao te predviđao buduće događaje i nudio savjete. Kao glavni izvor za svoje istraživanje autorica je upotrijebila tajne dojave pohranjene u Archivo General de Simancas.

Osam članaka objavljenih u ovom zborniku svojom tematikom i istraživanjima svakako donosi vrijedna nova saznanja o povijesti Dubrovačke Republike. Do sada uglavnom zanemaren, ovaj segment života Dubrovnikaca baca novo svjetlo na njegovu povijest te pokazuje izuzetno nemirnu i napetu pozadinu inače često prilično idilično prikazivane slike renesansnog Dubrovnikaca. Prema tome, i neuspjeli urotnički pothvat Marina Držića ne čini se više kao, za dubrovačke prilike 16. stoljeća, neuobičajen i jedinstven čin, već se može protumačiti u svjetlu intenzivne špijunske aktivnosti, baš kao što je i njegovo književno stvaralaštvo odraz sveukupne bogate kulturne i umjetničke djelatnosti onodobnog Dubrovnikaca.

Filip Novosel

Zbornik Stijepa Obada, Sveučilište u Zadru – Odjel za povijest, Zadar – Split – Zagreb 2010., 795 str.

Povodom 80. rođendana hrvatskog povjesničara Stijepa Obada, Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru izdao je zbornik koji sadržava 35 radova njegovih bivših studenata, sada znanstvenika i istraživača novovjekovne povijesti, kojima je prof. Obad predavao ili kojima je bio član stručnog povjerenstva ili mentor pri izradi i obrani magisterija i doktorata. *Zbornik* započinje *Predgovorom* (13-16) Josipa Vrandečića, a središnji dio čine tri osnovne cjeline: *Professor, znanstvenik i promicatelj hrvatske baštine* (17-236), *Novovjekovni prinosi* (237-708) te *Bibliografija* (709-746). Na samom kraju *Zbornika* nalaze se *Kratki životopisi suradnika* (747-761) i *Kazalo osobnih imena i zemljopisnih naziva* (763-795).

Prva cjelina sastoji se od 13 članaka tematski posvećenih znanstvenom i društvenom radu Stijepa Obada, a započinje radom naslova *Genealoški prikaz roda Obad iz Pridvorja* (19-29) Nike Kapetanića i Nenada Vekarića, u kojemu autori daju pregled prošlosti roda Obad od njegovih početaka te prate ogranke koji se nalaze u Pridvorju, Dubrovniku i Sjedinjenim Američkim Državama. Mislav Elvis Lukšić u članku *Visokoškolski i znanstveni doprinosi prof. dr. sc. Stijepa Obada* (31-53) osvrće se na polustoljetni predavački i znanstveno-istraživački rad Stijepa Obada, posebice na njegovo proučavanje devetnaestostoljetne Dalmacije, a naročito se analizom Obadova doprinosa na području te tematike bavi sljedeći članak koji nosi naslov *Pretpreporodno razdoblje u Dalmaciji u djelu prof. dr. sc. Stijepa Obada* (53-70) autora Ante Bralića. Nadalje, Nevio Šetić u radu *Doprinosi povjesničara Stijepa Obada proučavanju i razumijevanju procesa hrvatske nacionalne integracije i modernizacije* (71-91) govori o svojoj suradnji sa Stijepom Obadom otkrivajući tako na temelju vlastita iskustva njegove pristupe i poglede vezane za povijesnu znanost.

Povjesničar osobne i nacionalne slobode: Međunarodna povijesna zbivanja u radu prof. dr. sc. Stijepa Obada (93-106) članak je Josipa Vrandečića u kojem se obrađuju međunarodne teme u historiografskom opusu Stijepa Obada. Na ovaj se članak nadovezuje Marko Vučetić sinteti-